

Sygn. akt I ACa 405/19

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 kwietnia 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Hanna Nowicka de Poraj (spr.)
Sędziowie:	SSA Grzegorz Krężolek SSO del. Izabella Dyka
Protokolant:	sekr. sądowy Marta Matys

po rozpoznaniu w dniu 17 kwietnia 2019 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa P. D. i M. C. – jako następców prawnych J. D.

przeciwko (...) S.A. w L.

o zapłatę

na skutek apelacji obu stron

od wyroku Sądu Okręgowego w Kielcach

z dnia 30 grudnia 2015 r. sygn. akt I C 2518/11

- 1. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie I w ten sposób, że i w tej części powództwo oddala;**
- 2. oddala apelację strony pozwanej w pozostałej części;**
- 3. oddala apelację powoda;**
- 4. odstępuje od obciążania powodów kosztami postępowania odwoławczego;**
- 5. przyznaje od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Krakowie na rzecz adwokata S. B. kwotę 6.642 zł w tym 1.242 zł podatku od towarów i usług, tytułem wynagrodzenia za pomoc prawną udzieloną powodowi P. D. w postępowaniu odwoławczym.**

SSO Izabella Dyka SSA Hanna Nowicka de Poraj SSA Grzegorz Krężolek

Sygn. akt I ACa 405/19

UZASADNIENIE

Powód J. D. w ostatecznie sprecyzowanym żądaniu pozwu domagał się zasądzenia od pozwanej (...) S.A. w L., kwoty 200.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia powództwa, tytułem wynagrodzenia za bezumowne korzystanie nieruchomości tj. działki nr (...), położonej w S. przy. ul. (...) przez okres ostatnich dziesięciu lat (od dnia 23 sierpnia 2001 r. do dnia 22 sierpnia 2011 r.). Powód żądał także zasądzenia od strony pozwanej na jego rzecz kosztów procesu według norm przepisanych. Powództwo w odniesieniu do usunięcia urządzeń elektroenergetycznych i co do zasądzenia kwoty 664.000 zł zostało przez J. D. cofnięte.

W uzasadnieniu powód wskazał, że na nieruchomości, której jest współwłaścicielem w 1/3 części, znajdują się urządzenia elektroenergetyczne, stanowiące własność strony pozwanej, a składające się ze słupa oraz linii wysokiego napięcia. Ani powód, ani jego poprzednicy prawni nigdy nie wyrazili zgody na korzystanie z nieruchomości w wyżej wskazanym zakresie. Tymczasem przebieg linii znacznie utrudnia powodowi korzystanie z nieruchomości m.in. jej zabudowę. Powierzchnia działki nr (...) zajęta pod linię wysokiego napięcia wynosi około 1.200 m², zaś cała powierzchnia działki zajmuje obszar 3.100 m². Powód wskazał że domaga się wynagrodzenia za korzystanie z nieruchomości w wysokości 7.200 zł miesięcznie za okres ostatnich 10 lat. Jako podstawę ustalenia takiej kwoty przyjął wysokość czynszu, jaki pobiera Gmina S. za dzierżawę gruntów o podobnej charakterystyce. Powód nadto zaznaczył, że zakład energetyczny nigdy nie był właścicielem spornego gruntu i nie wystąpił w tym celu o wpis do księgi wieczystej. Podniósł także, że do 1 lutego 1989 r. przedsiębiorstwa państwowe sprawowały jedynie zarząd mieniem państwowymi w imieniu i na rzecz Skarbu Państwa. Ewentualne zasiedzenie służebności może więc nastąpić po 30 latach, począwszy od 1 lutego 1989 r. Z uwagi na to, że okres 30 lat nie upłynął, zarzut zasiedzenia nie ma zatem podstaw. Zdaniem powoda, teren zajmowany przez linię znajduje się w bardzo atrakcyjnej części Miasta, gdzie ceny za metr kwadratowy ziemi osiągają wartość 100-200 zł.

Pozwana (...) S.A. w L. wniosła o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powoda na jej rzecz kosztów procesu.

Pozwana podniosła zarzut zasiedzenia służebności w zakresie odpowiadającym aktualnie służebności przesyłu, którego termin upłynął najpóźniej 1 stycznia 1985 r. Wskazała, że określona przez powoda sporna linia energetyczna relacji (...) została zbudowana w 1956 r., zaś w 1969 r. był wykonywany jej kapitalny remont. Pozwana powołując się na przepis art. 172 k.c. w brzmieniu obowiązującym do 30 września 1990 r. w zw. z art. XII przepisów wprowadzających Kodeks cywilny stwierdziła, że istnieje podstawa do przyjęcia, że doszło do zasiedzenia służebności gruntowej odpowiadającej aktualnie służebności przesyłu przez Skarb Państwa, której posiadanie zostało z dniem 1 lutego 1989 r. przeniesione na przedsiębiorstwo państwowe Zakład Energetyczny w S., a następnie: (...) S.A. w S. (komercjalizacja przedsiębiorstwa państwowego), (...) sp. z o.o. w S. (wniesienie aportem Przedsiębiorstwa Sieciowego) oraz (...) S.A. w L.. Strona pozwana zakwestionowała też podany w pozwie obszar, za który dochodzone jest wynagrodzenie jak i samą wysokość wynagrodzenia. Na okoliczność, że linia energetyczna relacji (...) została wybudowana w 1956 r., a jej kapitalny remont został wykonany w 1969 r. pozwana wniosła o przeprowadzenie dowodów z dokumentów, które przedłożyła, a to: kserokopię protokołu nr (...) z 20 maja 1966 r. z posiedzenia Rady Techniczno-Ekonomicznej w sprawie techniczno-roboczego (założenia) kapitalnego remontu linii (...) kserokopię założeń projektowych na kapitalny remont linii napowietrznej (...) protokół odbioru po remoncie linii (...)

W uzasadnieniu zgłoszonego zarzutu zasiedzenia, powołując się na posiadanie służebności, pozwana wskazała na domniemania prawne, wynikające z art. 339 k.c. i art. 340 k.c., w zw. z art. 352 k.c. Odnosząc się do powołanych przez powoda stawek czynszu dzierżawnego, zawartych w Zarządzeniu Prezydenta Miasta S. nr (...) pozwana podniosła, że w wykazie ulic do których odnoszą się stawki z działalności handlowej nie występuje ul. (...), na której znajduje się nieruchomość. Ponadto pozwana wskazała na wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2010 r. w sprawie II CSK 444/09 z którego wynika, że w przypadku służebności przesyłu stawki czynszowe właściwe dla najmu albo dzierżawy gruntu nie są adekwatne, a stosowana stawka winna uwzględniać stopień ingerencji w prawo własności, przy zastosowaniu kryteriów obiektywnych.

Wyrokiem z 30 grudnia 2015 r., sygn. akt I C 2518/11, Sąd Okręgowy w Kielcach: 1/ zasądził od strony pozwanej na rzecz powoda kwotę 8.097,33 zł z ustawowymi odsetkami od 24 sierpnia 2011 r.; 2/ umorzył postępowanie odnośnie kwoty 664.000 zł; 3/ oddalił żądanie pozwu w pozostałej części; 4/ zasądził od powoda na rzecz strony pozwanej 2.400 zł tytułem kosztów procesu; w pkt. 5 nieuiszczonymi kosztami sądowymi obciążył Skarb Państwa.

W uzasadnieniu Sąd Okręgowy ustalił, że powód jest współwłaścicielem w 1/3 części nieruchomości położonej przy ul. (...) w S., oznaczonej nr ewidencyjnym(...) o łącznej powierzchni 3.100 m⁽²⁾, dla której Sąd Rejonowy w S. prowadzi księgę wieczystą nr (...). Powód nabył przedmiotowe prawo w spadku po swojej zmarłej w (...)r. żonie T. D., która w drodze aktu notarialnego darowizny otrzymała od swojej siostry udział 1/2 we własności przedmiotowej nieruchomości, a wcześniej taki sam udział otrzymała aktem darowizny od swojej matki.

Dla terenu S., na którym położona jest nieruchomość nie ma uchwalonego ogólnego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Zgodnie ze zmianą studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta S. przedmiotowa działka leży na terenach mieszkalnych o przewadze zabudowy jednorodzinnej. Działka nr (...) jest niezabudowana. Znajduje się w peryferyjnej części miasta S. w obrębie geodezyjnym(...)Od strony południowej sąsiaduje z ul. (...), która ma nawierzchnię asfaltową, natomiast od strony wschodniej oraz zachodniej sąsiaduje z zabudowanymi działkami nr (...). wg skali mapy ewidencyjnej (1:500) przedmiotowa działka ma wymiary: 15,5m szerokości i 200 m długości. Linia elektroenergetyczna poprowadzona jest wzdłuż całej długości działki i dokładnie w jej osi. Na działce w odległości ok. 50 metrów od strony ul. (...) posadowiony jest słup energetyczny o konstrukcji stalowej. Odległość między słupami wynosi 202 m. Słupy podtrzymują trzy przewody fazowe, oddalone od siebie co 3,3 m oraz dwa przewody ochronne na szczycie słupów, oddalone od siebie o 3,9 m. Powierzchnia całkowicie wyłączona z użytkowania (pod przeszkodami) wynosi 30 m⁽²⁾. Szerokość konstrukcyjna linii (rozstaw skrajnych przewodów) wynosi 6.60 m⁽²⁾ Strefa ochronna jest pasem o szerokości 13,37 m.

Pismem z 27 czerwca 2011 r. powód zwrócił się do (...) S.A. Oddział w S. o usunięcie urządzeń elektroenergetycznych, tj. linii napowietrznej wysokiego napięcia biegnącej przez działkę powoda, podając że jej przebieg wyklucza swobodne zagospodarowanie obszaru. Jednocześnie powód domagał się zapłaty wynagrodzenia za korzystanie z jego własności za okres ostatnich 10 lat w łącznej kwocie 576.000 zł.

Do 1993 r. urządzenia elektroenergetyczne znajdujące się na terenie położenia nieruchomości powoda pozostawały w posiadaniu przedsiębiorstw państwowych ostatnio pod nazwą „Zakład Energetyczny” w S., które to przedsiębiorstwo zostało w roku 1993 przekształcone w spółkę akcyjną Skarbu Państwa pod nazwą Zakład Energetyczny S.S.A. a po zmianie nazwy w 1995 r. występowało w obrocie prawnym pod nazwą Zakłady Energetyczne Okręgu (...) S.A w S.

Aktem notarialnym umowy aportowego zbycia przedsiębiorstwa z dnia 30 czerwca 2007 r. zawartym między Zakładami Energetycznymi Okręgu (...)S.A. w S., a (...) Sp. z o.o. w W. przedstawiciele (...) S.A. w S. dokonali prawnego wydzielenia ze swojej struktury operatora systemu dystrybucyjnego w formie wniesienia aportem przedsiębiorstwa (...) S.A. w rozumieniu art. 55⁽¹⁾ k.c. zorganizowanego zespołu składników materialnych i niematerialnych przeznaczonych do prowadzenia działalności gospodarczej związanej ze świadczeniem usług dystrybucji energii elektrycznej i wykonaniem zadań operatora systemu dystrybucyjnego, stanowiącego zarazem zorganizowaną część przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 4a pkt 4 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, która obejmuje również zobowiązania związane z prowadzeniem tego przedsiębiorstwa – na pokrycie podwyższonego kapitału zakładowego (...) Sp. z o.o. Na podstawie powyższej umowy (...) Sp. z o.o. stała się m.in. właścicielem linii przebiegającej przez nieruchomości powodów. Następnie spółka ta przyjęła nazwę (...) Sp. z o. o. w S.. Z kolei z dniem 31 sierpnia 2010 r. została ona przejęta w trybie art. 492 § 1 pkt 1 k.s.h. przez (...) S.A. w L. ze skutkami wynikającymi z art. 494 k.s.h.

W rozważaniach prawnych Sąd I instancji uznał powództwo za uzasadnione w części.

Wskazał Sąd, że powód jest współwłaścicielem wskazanej w pozwie nieruchomości. Strona pozwana zaś korzysta z niej w zakresie odpowiadającym służebności przesyłu, albowiem bezspornie własność pozwanej stanowią usytuowane na nieruchomości powodów urządzenia służące do doprowadzania energii elektrycznej, z których pozwany przedsiębiorca może korzystać zgodnie z ich przeznaczeniem. Następnie Sąd Okręgowy po przywołaniu treści art. 352 § 1 k.c. zaznaczył, że skoro do posiadania służebności stosuje się odpowiednio przepisy o posiadaniu rzeczy (art. 352 § 2 k.c.), a w art. 224-225 i 230 k.c. jest mowa o posiadaniu rzeczy to przepisy te stosuje się także do korzystania przez władającego cudzą rzeczą w zakresie służebności przesyłu.

Odnosząc się następnie do żądania pozwu o zasądzenie wynagrodzenia za bezumowne korzystanie przez stronę pozwaną z nieruchomości Sąd I instancji zauważył, że Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały z 24 lipca 2013 r. sygn. III CZP 36/13, stwierdził, uprawnienie właściciela nieruchomości do żądania od posiadacza służebności wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z rzeczy (art. 224 § 2, art. 225 w zw. z art. 230 oraz art. 352 § 2 k.c.). Sąd zwrócił uwagę, że roszczenie o wynagrodzenie za korzystanie z rzeczy ma charakter obligacyjny i gdy raz powstanie uzyskuje byt samodzielny, niezależnie od roszczeń chroniących własność (art. 222 § 1 i 2 k.c.). Może być zatem dochodzone samodzielnie, niezależnie od roszczenia windykacyjnego czy negatoryjnego. W związku z powyższym Sąd Okręgowy uznał żądanie powoda za usprawiedliwione co do samej zasady. Powyższe było konsekwencją przyjęcia, że głoszone przez pozwaną zarzut zasiedzenia służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu jest bezzasadny.

Uzasadniając ten ostatni pogląd Sąd Okręgowy zauważył, że zdaniem strony pozwanej linia (...)przechodząca przez nieruchomość powoda została wybudowana w 1956 r, co wynika z założeń projektowych na kapitalny remont linii napowietrznej...(k. 54-59). Przyjmując tę datę jako początek biegu terminu zasiedzenia miało nastąpić 1 stycznia 1985 r. Według pozwanej, nawet jeśli przyjąć za początek biegu terminu zasiedzenia datę odbioru linii po remoncie, podczas którego wymieniono słupy drewniane na betonowe – czyli 25 stycznia 1969 r. (vide: protokół odbioru linii po remoncie z 25 stycznia 1969 r. k. 60) – to zasiedzenie służebności nastąpiłoby 25 stycznia 1999 r. na rzecz ówczesnego właściciela urządzeń tj. Zakładu Energetycznego(...) S.A w S..

Odnosząc się do powyższego Sąd I instancji podniósł, że przywołane przez stronę pozwaną dokumenty wprawdzie bezspornie dotyczą linii 110 KV, jednakże z żadnego z nich nie wynika jaki był szczegółowy przebieg linii przy uwzględnieniu numerów ewidencyjnych działek, przez które sporna linia została poprowadzona. Wskazany i dołączony przez stronę pozwaną przy piśmie z 22 lipca 2013 r. „ aktualny plan trasy linii sporządzony 30 września 1971 r.” (k.171-179) nie zawiera również nr ewidencyjnych działek, a nadto z treści opisu, zamieszczonego na planie wynika, że obrazuje on również przebieg linii średniego i niskiego napięcia. Zdaniem Sądu Okręgowego brak możliwości ustalenia, których działek ewidencyjnych dotyczą powyższe dokumenty na które powołuje się strona pozwana, uniemożliwia ustalenie ponad wszelką wątpliwość, że w związku z usytuowaniem na nieruchomości powoda linii energetycznej 110KV doszło do zasiedzenia na jej rzecz, służebności odpowiadającej służebności przesyłu.

Sąd I instancji zaznaczył, że ustalając wysokość wynagrodzenia należnego powodowi za korzystanie bez tytułu prawnego z nieruchomości stanowiącej jego współwłasność dopuścił dowód z opinii biegłej sądowej z zakresu budownictwa i szacowania nieruchomości A. L.. Wobec zakwestionowania tej opinii przez powoda oraz częściowo (w odniesieniu do przebiegu linii przez działkę oraz przyjętej przez biegłą wielkość strefy oddziaływania) przez pozwaną, Sąd dopuścił dowód z opinii biegłego sądowego z zakresu szacowania nieruchomości M. Ś. (1), którą po analizie uznał za właściwą podstawę rozstrzygnięcia sprawy. Sąd uznał, że argumentacja tego biegłego, dotycząca podstaw dokonanego wyliczenia należnego powodowi wynagrodzenia za korzystanie z jego nieruchomości przez pozwaną spółkę, zawiera bardziej szczegółową analizę czynników wpływających na końcowe wyliczenie wynagrodzenia, aniżeli opinia biegłej A. L.. W szczególności biegły M. Ś. (1) wskazał, że dla rzetelnego wyliczenia wartości wynagrodzenia za dany rok, przyjmował transakcje dokonane w danym roku, a nie metodę porównywania cen z okresów wcześniejszych (choć, jak przyznał biegły, jest ona dopuszczalna) i na ich podstawie wyznaczył średnią cenę w odniesieniu do 1 m² dla przedmiotowej nieruchomości, dla poszczególnych lat. Nie budziło też wątpliwości Sądu Okręgowego przyjęcie przez biegłego pod uwagę transakcji z obrębów spoza centrum miasta S. tj. głównie z obr.(...)albowiem nieruchomość powoda usytuowana jest poza centralnym obszarem miasta. Ponadto jak wskazał biegły przy ustalaniu średniej ceny 1

m² nieruchomości, wyłączył on transakcje dokonywane z uwagi na wywłaszczanie nieruchomości pod drogi na terenie miasta S., bowiem ceny tam kreowane przez instytucje drogowe na podstawie operatów rzeczoznawców, znacznie odbiegają od cen jakie można uzyskać przy transakcjach w wolnym obrocie. W ocenie Sądu Okręgowego biegły M. Ś. (1) wykazał również zasadność przyjęcia powierzchni bezumownego korzystania przez pozwanego z działki powoda, w wymiarze 2 674 m². Wskazał, że nie cała nieruchomość jest wyłączona z użytkowania a obszar gruntu, który został uwzględniony, odnosi się ściśle do strefy zajętości przez urządzenia przesyłowe. Biegły słusznie przy tym stwierdził, że jako specjalista ds. wyceny nieruchomości, nie ma prawa określać żadnych stref ochronnych. W końcu biegły obszernie i logicznie odpowiedział na wszelkie pytania i wątpliwości stron. Powód zaś, mimo podnoszonych zarzutów, nie wykazał aby opinia ta była błędna lub nierzetelna. W takiej sytuacji brak było zdaniem Sądu Okręgowego podstaw do podważania merytorycznej poprawności treści zawartych w opinii tego biegłego.

Opierając się na wyliczeniach biegłego M. Ś. (1) Sąd I instancji przyjął, że należne wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z nieruchomości oznaczonej jako działka nr (...) przez pozwaną spółkę w okresie objętym pozwem, stanowi kwotę 24.292 zł. Uwzględniając, że powód jest współwłaścicielem przedmiotowej nieruchomości w 1/3 Sąd Okręgowy zasądził na jego rzecz kwotę 8.097,33zł z ustawowymi odsetkami od dnia 24 sierpnia 2011 r.

Wobec cofnięcia na rozprawie w dniu 20 stycznia 2015 roku przez powoda żądania zasądzenia należności ponad kwotę 200.000 zł. Sąd I instancji w oparciu o art. 355 § 1 w zw. z art. 203 k.p.c. umorzył postępowanie co do kwoty 664 000,00 zł., a w pozostałym zakresie oddalił żądanie powoda jako niezasadne.

O kosztach procesu Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. i 113 ustawy z dnia 28 lipca 2005r. o kosztach sądowych (Dz. U. z 2005 r. Nr 167, poz. 1398 ze zm. dalej u.k.s.c.)

Wyrok Sądu I instancji ***zaskarżyły apelacją obie strony.***

I/ Apelacja powoda. Powód zaskarżył wyrok Sądu Okręgowego w zakresie jego pkt. 1 i 4, zarzucając:

- 1/ pominięcie przez Sąd I instancji opinii rzeczoznawcy majątkowego M. Ś. (2) z 10 marca 2013 r., co do której nie było podstaw do podważania merytorycznej oceny,
- 2/ brak całościowej oceny stopnia ingerencji urządzeń energoelektrycznych należących do strony pozwanej we własność powoda,
- 3/ brak uzasadnienia pkt. 4 wyroku,
- 4/ brak zasądzenia zwrotu kosztów poniesionych przez powoda.

Podnosząc powyższe zarzuty powód wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku przez zasądzenie innej (wyższej) kwoty pieniężnej za bezumowne korzystanie przez stronę pozwaną z jego własności (podał wartość przedmiotu zaskarżenia na kwotę 176.808 zł); zwrot kosztów procesu przez niego poniesionych w wysokości 1.100 zł i anulowanie zasądzenia od niego na rzecz strony pozwanej 2.400 zł tytułem kosztów procesu.

II/ Apelacja strony pozwanej.

Pozwana w swej apelacji w odniesieniu do pkt. 1 i 4 orzeczenia Sądu I instancji, zaskarżonemu wyrokowi zarzuciła naruszenie:

- 1/ przepisów postępowania – art. 230 k.p.c. polegające na pominięciu okoliczności, że data wybudowania i remontu linii wysokiego napięcia 110 kV będącej przedmiotem niniejszego postępowania, jak również trasa przebiegu tej linii przez nieruchomość powoda we wskazanym przez stronę pozwaną czasokresie, została przez powoda przyznana w sposób konkludentny wobec niekwestionowania;

2/ przepisów postępowania – art. 231 k.p.c. poprzez przyjęcie faktu wybudowania i remontu linii wysokiego napięcia 110 kV relacji (...) w datach wskazanych przez stronę pozwaną, a także przebiegu jej trasy za nieustalony, mimo istnienia ku temu dostatecznej podstawy w zebranych materiałach dowodowych, w postaci dokumentacji dotyczącej budowy i modernizacji linii;

3/ przepisów postępowania – art. 233 k.p.c. poprzez brak wszechstronnej i zgodnej z obowiązującymi przepisami prawa oraz zasadami doświadczenia życiowego oceny materiału dowodowego zebranego w sprawie, skutkującym błędnym przyjęciem, że stronie pozwanej nie przysługuje tytuł prawny do sadowionych urządzeń elektroenergetycznych znajdujących się na nieruchomości powoda;

4/ przepisów postępowania – art. 98, art. 99 k.p.c. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie i nieobciążanie powoda kosztami postępowania w wysokości przewidzianej właściwymi przepisami w sytuacji, gdy powód cofnął pozew w przeważającej części, a tym samym stał się stroną przegrywającą sprawę, to też winien zwrócić stronie pozwanej koszty postępowania, w tym koszty zastępstwa procesowego według norm przepisanych;

5/ przepisów postępowania – § 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych i ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu, przez jego niewłaściwe zastosowanie a tym samym przyznanie pozwanemu w niniejszej sprawie zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w kwocie niższej niż przyjęta stawka minimalna wskazana w w/w rozporządzeniu;

6/ przepisów prawa materialnego – przez błędną wykładnię art. 305¹ w zw. z art. 305⁵, w zw. z art. 292 zd. 2 w zw. z art. 172 § 1 i 2 k.c., a w konsekwencji wadliwe przyjęcie, że strona pozwana nie zasiedziała służebności gruntowych o treści służebności przesyłu, polegającej na korzystaniu z nieruchomości powoda.

W oparciu o powyższe strona pozwana wniosła o zmianę wyroku i oddalenie powództwa w całości przy zasądzeniu na jej rzecz od powoda kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego w kwocie 7.200 zł, jak również zasądzenia kosztów postępowania apelacyjnego w tym kosztów zastępstwa procesowego. Ewentualnie, na wypadek uznania braku rozpoznania przez Sąd Okręgowy istoty sprawy lub konieczności prowadzenia postępowania dowodowego w całości, pozwana wniosła o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania, z pozostawieniem temu sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego.

Strona pozwana w odpowiedzi na apelację powoda wniosła o jej nieuwzględnienie oraz zasądzenie od powoda na jej rzecz kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Apelacyjny w Krakowie rozpoznając sprawę po raz pierwszy, wyrokiem z dnia 17 lutego 2017 roku, sygn. akt (...), 1/ zmienił zaskarżony wyrok w punkcie I w ten sposób, że i w tej części powództwo oddalił, 2/ oddalił apelację pozwanej w pozostałej części, 3/ oddalił apelację powoda, 4/ odstąpił od obciążenia powoda kosztami postępowania apelacyjnego.

Przed wydaniem wyroku Sąd Apelacyjny nie został powiadomiony o tym, że w dniu 26 maja 2016 roku powód J. D. zmarł. Dalsze postępowanie doprowadziło ostatecznie do odrzucenia skargi kasacyjnej, wniesionej imieniem powoda J. D. już po jego śmierci. W toku tego postępowania Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 12 lipca 2018 r., sygn. III CZ 22/18, zwrócił uwagę, iż sąd drugiej instancji nie zastosował w pełni konsekwencji prawnych, określonych w art. 174 § 2 k.p.c., który stanowi, że w przypadkach wymienionych w § 1 pkt 1, 4 i 6 zawieszenie ma skutek od chwili zdarzeń, które je spowodowały. Zawieszając postępowanie, sąd z urzędu uchyła orzeczenia wydane po nastąpieniu tych zdarzeń, chyba że nastąpiły one po zamknięciu rozprawy. Sąd Najwyższy w uzasadnieniu swojego postanowienia wyraźnie i wiążąco wskazał, iż określony w art. 174 § 2 zd. 1 k.p.c. szczególny skutek zawieszenia następujący z mocą wsteczną oznacza, że wydane po jego wystąpieniu (śmierć strony) orzeczenie nie może doprowadzić do prawomocnego zakończenia sprawy, skoro dochodzi do wydania orzeczenia w warunkach zawieszzonego postępowania. Z tym

powiązany jest określony w art. 174 § 2 zd. 2 k.p.c. obowiązek sądu uchylenia orzeczenia wydanego po nastąpieniu tego zdarzenia.

Kierując się tymi wskazaniem Sąd Apelacyjny postanowieniem z dnia 16 stycznia 2019 roku uchylił wyrok Sadu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 17 lutego 2017 roku, sygn. akt(...). Jako podstawę rozstrzygnięcia wskazano art. 174 § 2 zd. 2 k.p.c.

Rozpoznając sprawę po raz kolejny – z udziałem po stronie powodowej P. D. i M. C., jako następców prawnych J. D. – Sąd Apelacyjny uznał za uzasadnioną w zasadniczej części apelację strony pozwanej, zaś apelację powoda za bezzasadną w całości.

I/ co do apelacji strony pozwanej.

Stanowiący podstawę obrony pozwanej zarzut zasiedzenia nieruchomości został przez Sąd Okręgowy oceniony wadliwie.

Dla uzasadnienia tej tezy należy, w pierwszej kolejności, uzupełnić ustalenia faktyczne Sądu I instancji, o kolejne istotne w sprawie fakty. Uzasadniony w tym przedmiocie jest zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c.

Przebieg linii energetycznej wysokiego napięcia 1100 kV relacji(...) nie zmienił się co najmniej począwszy od jej remontu w 1966 roku. Przemawiają za tym okoliczności przedstawione niżej.

W sprawie nie było kwestionowane, że wspomniana wyżej linia energetyczna powstała w 1956 r, zaś jej kapitalny remont miał miejsce od 1966 r. do 1969 r. Wynika to z przedłożonych przez stronę pozwana odpisów dokumentów w postaci protokołu nr (...) z 20 maja 1966 r. Rady Techniczno-Ekonomicznej w sprawie przyjęcia projektu (założenia) kapitalnego remontu linii 110 kV(...), „Założeń projektowych” na kapitalny remont linii napowietrznej 110 kV (...)z maja 1966 r., tudzież protokołu odbioru po remoncie linii z 25 stycznia 1969 r. Trzeba przy tym zwrócić uwagę na fakt, że do drugiego ze wspomnianych dokumentów dołączono szkic sylwetek słupów przelotowych, mających być w czasie remontu zainstalowanych, odpowiadających założeniom projektowym co do wymiany słupów drewnianych na słupy strunobetonowe z linką odgromową, przy wykonaniu 3-ch słupów kratowych. Przyczyną remontu linii było zużycie pierwotnie użytych słupów energetycznych mających konstrukcje drewnianą na szrudłach żelbetowych

(dowód: wyżej opisana dokumentacja k. 53-61).

Również obecnie opisana wyżej linia energetyczna przebiega przy zastosowaniu słupów strunobetonowych z linką odgromową, przy czym wykorzystane zostały do niej także słupy o konstrukcji kratowej. Wynika to z opracowanej w sprawie opinii biegłego M. Ś. (2), z dołączeniem do niej niekwestionowanej przez strony dokumentacji zdjęciowej odnośnie aktualnego przebiegu linii energetycznej.

(dowód zdjęcia k. 130).

Nie bez znaczenia dla oceny braku zmiany w przebiegu linii energetycznej, jest ukształtowanie działki stanowiącej współwłasność powoda. Ma ona bowiem długość 200 m, zaś szerokość 15 m i jest w przeważającym zakresie zajęta przez linię energetyczną przebiegającą za pomocą wspomnianych słupów strunobetonowych.

(dowód: dołączona do pozwu kopia mapy geodezyjnej, co do której wspomniany biegły ustalał przebieg linii, z powołaniem się na dokumentację projektową remontu kapitalnego linii k. 125, 6, 59).

Wszystko to dowodzi, że przebieg linii w okresie od jej powstania nie uległ zmianie. Dodać do tego trzeba, że skoro powód nie zaprzeczył twierdzeniom strony pozwanej co do faktu braku zmiany przebiegu linii energetycznej, to też wadliwa jest konstatacja Sądu I instancji o niemożliwości ustalenia ponad wszelką wątpliwość przebiegu tej linii.

Co za tym idzie, w sposób odmienny winien zostać rozważony zarzut pozwanej, dotyczący zasiedzenia przez jej poprzednika prawnego na nieruchomości powoda służebności odpowiadającej służebności przesyłu.

W swoich rozważaniach teoretycznych Sąd Okręgowy prawidłowo wskazuje, że skoro do posiadania służebności stosuje się odpowiednio przepisy o posiadaniu rzeczy (art. 352 § 2 k.c.), a w art. 224-225 i 230 k.c. jest mowa o posiadaniu rzeczy, to przepisy te stosuje się także do korzystania przez władającego cudzą rzeczą w zakresie służebności przesyłu. W tej sytuacji nie może budzić wątpliwości że: 1/ wobec bezspornego faktu wybudowania przedmiotowej linii energetycznej w 1956 r., 2/ niekwestionowanego dokonania jej remontu kapitalnego w 1969 r., 3/ przy ustalonym przez Sąd Apelacyjny niezmiennym jej przebiegu przez kolejne lata – istniały podstawy do przyjęcia, że doszło do zasiedzenia służebności gruntowej odpowiadającej aktualnie służebności przesyłu przez Skarb Państwa z dniem 1 stycznia 1985 r. W najgorszym razie, przy przyjęciu rozpoczęcia biegu zasiedzenia od ukończenia remontu, termin zasiedzenia służebności upłynął z dniem 25 stycznia 1999 r. W tym ostatnim przypadku nastąpiło to na rzecz ówczesnego właściciela urządzeń Zakładu Energetycznego Okręgu (...)S.A. w S.. Podstawę tej oceny stanowią przepis art. 172 k.c., w brzmieniu obowiązującym do 30 września 1990 r. w zw., z art. XII przepisów wprowadzających Kodeks cywilny, Przypomnieć trzeba, że posiadanie urządzeń energetycznych zostało z dniem 1 lutego 1989 r. przeniesione na przedsiębiorstwo państwowe Zakład Energetyczny w S., a następnie na rzecz (...) S.A w S. (komercjalizacja przedsiębiorstwa państwowego), (...) sp. z o.o. w S. (wniesienie aportem Przedsiębiorstwa Sieciowego) oraz (...) S.A. w L.. Zgodnie z poglądem Sądu Najwyższego (vide m.in. wyrok z 7 października 2008 r., III CZP 89/08, Biul. SN 2008/10/7) przed ustawowym uregulowaniem służebności przesyłu w zakresie art. 305⁽¹⁾-305⁽⁴⁾ k.c. dopuszczalne było nabycie służebności odpowiadającej służebności przesyłu.

Jak z tego wynika strona pozwana dysponowała prawem do korzystania z nieruchomości J. D. w zakresie odpowiadającym wykonywaniu prawa służebności przesyłu i nie korzystała z przedmiotowej nieruchomości w szerszym zakresie. Stąd też jako bezzasadne należało ocenić żądanie pozwu w przedmiocie wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości.

Z tych wszystkich względów Sąd Apelacyjny w oparciu o przepis art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżone orzeczenie Sądu I instancji i oddalił powództwo również w zakresie zasądzonej kwoty zasądzonej na rzecz powoda od strony pozwanej punktem I wyroku. Jednocześnie Sąd Apelacyjny nie znalazł podstaw do uwzględnienia apelacji dotyczącej naruszenia przepisów postępowania wymienionych w pkt. 4 i 5 jej petitum, to też przy zastosowaniu art. 385 k.p.c. oddalił ją. Występował bowiem w sprawie szczególnie uzasadniony wypadek na zasadach art. 102 k.p.c. do nieobciążania powoda kosztami procesu. Powód nie tylko jest osobą ubogą, ale także poważnie chorą. Cierpi na bliżej nieokreślone otępienie, alkoholowy zespół amnestyczny, zaburzenia psychiczne. Do tego w kontekście okoliczności jego warunków osobistych mógł posiadać subiektywnie wadliwe przekonanie co do przysługiwania mu zgłoszonych w sprawie roszczeń. Dalej idąca weryfikacja orzeczenia Sądu Okręgowego w przedmiocie zasądzenia od niego na rzecz strony pozwanej kosztów procesu nie mogła znaleźć zastosowania, gdyż powód nie podniósł do tej kwestii żadnych zarzutów.

II/ Co do apelacji powoda.

Z uwagi na to iż w uwzględnieniu apelacji strony pozwanej Sąd Apelacyjny uznał za nieusprawiedliwione co do samej zasady, jego zarzuty dotyczące wyłączenie ewentualnej wysokości wynagrodzenia stały się bezprzedmiotowe. To zaś doprowadziło do oddalenia apelacji powoda na zasadzie art. 385 k.p.c.

Z tych samych względów, które wyżej już przedstawiono Sąd Apelacyjny, w oparciu o przepis art. 102 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 k.p.c., odstąpił od obciążania powoda kosztami postępowania apelacyjnego (vide oświadczenie majątkowe k.559-601, karta informacyjna ze szpitala k. 582).

SSO (del.) Izabella Dyka SSA Hanna Nowicka de Poraj SSA Grzegorz Krężolek